

Visvangst in het Paaslicht

Timothy Radcliffe OP – 3^e meditatie op 1 oktober 2024

Johannes 21, 1-14

'Die nacht vingen ze niets.' Elk van deze opstandingsverschijningen begint in het donker. Voor Maria Magdalena was het de duisternis van haar onwetendheid dat de Heer was opgestaan. Maar daar is Hij en op haar. Voor de discipelen in het afgesloten vertrek was het de duisternis van hun angst. Christus stond op op Paaszondag op en overwon de nacht, en toch bevinden we ons keer op keer weer in het donker. De duisternis van de oorlog, de crisis van seksueel misbruik enzovoort.

Welke nacht omhult deze discipelen die zijn gaan vissen? We zijn terug in de wereld van alledag. Petrus zegt: 'Ik ga vissen'. Ze zijn terug in de oude routine. Het is bijna alsof er niets is gebeurd in Jeruzalem. Hun netten zijn leeg. Ze zijn leeg. De vreemdeling vraagt of ze ook maar een klein beetje te eten hebben. Ze antwoorden allemaal samen: Nee. In het Grieks *Ou*. Het woord is net zo leeg als zij. *Ou!* De vissers van mensen kunnen zelfs de kleinste vis niet vangen.

We kennen allemaal die momenten waarop we niets lijken te bereiken. Het aanvankelijke enthousiasme is verdwenen. Nu we deze tweede vergadering beginnen, wed ik dat sommigen van ons zich zo voelen. Die opgewonden en enthousiast begonnen, vragen zich misschien af of het wel ergens naartoe gaat? Sommigen van ons geloofden er sowieso nooit in. *Ou!* De meest voorkomende vraag die ik de afgelopen elf maanden over de synode heb gekregen, was sceptisch: is er iets bereikt? Is het niet allemaal verspilling van tijd en geld?

Maar de vreemdeling is daar al op het strand, zelfs voordat ze hem zien. God is er altijd als eerste, voordat we het merken. In de proloog van de regel van Sint Benedictus zegt God: 'Mijn ogen zijn op u gericht en Mijn oren staan open voor uw gebeden. En voordat u roept, zal Ik zeggen: 'Zie, Ik ben hier.'"[1] God wacht, zelfs voordat we bidden.

Waarom herkennen ze hem niet? Je zou kunnen denken dat dit een van die obscure vragen is waarover geleerden graag onbegrijpelijke artikelen schrijven, maar het is diepgaand relevant voor ons in deze synode. Hoe moeten we de Heer herkennen die vandaag bij ons is, maar die we misschien niet hebben gezien?

Het is niet dat hij er anders uitziet. Nee, het is omdat ze hem nog nooit echt hebben gezien. Herbert McCabe OP verwoordt het goed: 'Mensen herkennen Jezus niet alleen als de man waarvan ze wisten dat hij werd vermoord. Ze herkennen hem als de man die ze anders moeten inschatten, die zij dachten te kennen, maar die ze tot nu toe niet echt kenden.'[2] Hij is het mysterie van de Geïncarneerde Liefde en ze beginnen nu pas een glimp op te vangen van de hoogte en diepte van liefde die alle begrip te boven gaat. De geliefde discipel zegt dan: 'Het is de Heer' omdat hij liefdevolle ogen heeft. In de oudheid vroegen theologen zich vaak af waarom Jezus niet aan zijn vijanden verscheen, bij voorbeeld aan Pontius Pilatus. Hij had voor Pilatus op en neer kunnen springen maar nog steeds zou Pilatus hem niet hebben kunnen zien.

Liefde 'is een groeiend woord, waarvan de betekenis verandert en zich ontwikkelt.[3]' Als kinderen denken we dat de liefde van onze moeder bestaat uit het geven van voedsel wanneer we erom vragen en ons nooit alleen laten. Naarmate we opgroeien, gaan we begrijpen dat liefde soms vereist dat je afstand neemt of weigert je te geven wat je wilt, bij voorbeeld een iPhone.

In 2012 werd een Franse Dominicaan genaamd Jean-Joseph Lataste zalig verklaard. De BBC sprak van, 'beautified!' Zijn leven werd op zijn kop gezet toen hij in 1864 een gevangenis voor vrouwen

bezocht. De meesten van hen waren prostituees geweest of hadden kindermoord gepleegd. Hij keek ze aan en zei: "mijn zusters." Hij stichtte een congregatie van zusters waarin ze samen met andere vrouwen konden leven. Veel vrome mensen uit de burgerij walgden er van. Ze hadden nog niet geleerd om liefde in actie te zien. Ze herkenden de vreemdeling op het strand niet.

Bijbelgeleerden brengen uren in stilte door in bibliotheken om obscure dode talen te bestuderen. Voor sommigen lijkt dit tijdverspilling, maar het is ook een daad van liefde. We komen niet bijeen in een synode om compromissen te sluiten of tegenstanders af te kraken. We zijn hier om van elkaar te leren wat de betekenis is van dit vreemde woord 'liefde'. Ieder van ons is een geliefde discipel die een bijzondere gave heeft om de vreemdeling op het strand te zien en te zeggen: 'Het is de Heer.'

Het keerpunt is wanneer ze de stem van de Heer gehoorzamen en het net aan de andere kant uitwerpen. Het lijkt zinloos. Zij zijn degenen die verstand hebben van vissen. Waarom deze man gehoorzamen die niets van vissen weet? We zijn uit gehoorzaamheid naar deze synode gekomen. Voor velen lijkt het zinloos. We hebben dagen en nachten gewerkt en twifelen misschien of er iets zal worden bereikt. Maar de kerk zegt kom, en we zijn gekomen. We hebben het net aan de andere kant van de boot uitgeworpen, zelfs als sommigen van ons denken dat er geen vangst zal zijn. Maar deze gehoorzaamheid kan op manieren vruchtbaar zijn die we ons niet kunnen voorstellen. Hier komen we bij de grote puzzel: 153 vette vissen. Ik zou u urenlang kunnen vervelen met alle wonderbaarlijke en vaak absurde verklaringen van dit getal. Waarom 153? Sommigen zeggen dat het er gewoon 153 moeten zijn geweest. Maar hoe kon je die overal spartelende vissen tellen? Anderen verwijzen naar de 153 kerken die er misschien waren in die tijd. Anderen naar 153 naties die toen bekend waren. In ieder geval duidt het op overvloed. Gods overvloedige voorzienigheid is aan het werk. St John Henry Newman beschreef voorzienigheid als 'Gods geruisloze werk.' Het Instrumentum Laboris begint met een citaat uit Jesaja: 'Op deze berg zal de Heer van de hemelse machten voor alle volkeren een feestmaal van rijk voedsel bereiden, een feestmaal van goed gerijpte wijnen, van rijk voedsel vol merg, van goed gerijpte wijnen die helder zijn gezeefd'. (25.6)

Het koninkrijk barst in ons leven los met gezelligheid, overdaad, zoals al die wijn in Kana. Sint Dominicus kwam laat in de nacht terug naar het klooster van nonnen in Rome na een preekmissie. Hij maakte de nonnen wakker zodat hij hen over zijn preken kon vertellen. Hij vroeg om wijn. Er was nog maar een beetje over. De nonnen brachten een beker die hij rondgaf en zei tegen de zusters: drink op, Bibite satis, drink genoeg. En de beker raakte nooit leeg. We moeten erop durven vertrouwen dat de Goddelijke voorzienigheid deze synode rijkelijk zal zegenen, 'een goede maat, geperst, geschud, overlopend, zal in uw schoot worden gelegd.' (Lucas 6:38). We zijn hier niet voor een karige maaltijd, maar voor de *haute cuisine* van het Koninkrijk, als we er maar genoeg naar verlangen.

Petrus verandert onmiddellijk. Aan het begin van deze scène is hij leeg. Hij is teruggevallen in zijn oude leven. Het is alsof er niets is gebeurd. Nu staat hij op en trekt zijn kleren aan voordat hij in de zee springt. Normaal gesproken trekken we onze kleren uit als we gaan zwemmen, maar dit is een teken van zijn herstelde waardigheid, net zoals de vader zijn verloren zoon kleedt als hij thuiskomt. Ondanks zijn schaamte voor de Heer, zwemt hij naar zijn vriend toe. Ik zou me zo hebben geschaamd dat ik in de tegenovergestelde richting zou zijn gezwommen. De andere discipelen worstelen om de vangst aan land te halen. Petrus doet dat in zijn eentje. Wat is Petrus' geheim? Wat hij ook heeft uitgevoerd, hij keert altijd weer terug naar de Heer. Zijn liefde is sterker dan zijn schaamte.

Jezus zei: 'Wanneer ik omhoog zal worden geheven, zal ik alles tot Mij trekken.' (12.32). Nu zien we Petrus het net vol vette vissen naar zich toe trekken - het is hetzelfde woord in het Grieks - en het net is niet gescheurd. Dit komt niet door zijn kracht, maar door zijn samenwerking met de aantrekkingskracht van de Heer, de magnetische aantrekkingskracht van de Opgestane Heer. Het is de aantrekkingskracht van de Heer die het ongebroken net aan land trekt. De Petrusdienst van eenheid is geen politietoezicht over Gods eigenzinnige kinderen. Hij onthult de aantrekkingskracht van de Heer, die ons samenbrengt.

Toen ik vorig jaar naar de synode kwam, dacht ik dat de grote uitdaging was om de giftige tegenstelling tussen traditionalisten en progressieven te overwinnen. Hoe kunnen we die polarisatie helen die zo vreemd is aan het katholicisme? Maar terwijl ik luisterde, leek er een nog fundamentele uitdaging te zijn: hoe kan de kerk alle verschillende culturen van onze wereld omarmen? Hoe kunnen we het net met vissen uit elke cultuur van de wereld binnenhalen? Hoe kan het net niet kapotgaan?

Toen de Berlijnse Muur in 1989 viel, werd de Koude Oorlog als voorbij beschouwd. Francis Fukuyama publiceerde *The End of History and the Last Man*[4] waarin hij betoogde dat we een nieuw tijdperk waren binnengegaan, de triomf van de westerse liberale democratie. Elke natie leek voorbestemd om te 'evolueren' naar onze westerse manier van leven. Sommige landen, vooral in het mondiale Zuiden, stonden gewoon voor een inhaalslag. Dit was een illusie waaruit het Westen langzaam ontwaakt. In plaats daarvan leven we in een multipolaire wereld waarin velen uit het mondiale Zuiden het Westen als decadent en gedoemd zien. We leven in een post-westerse wereld[5]. Veel westerlingen beseffen dit nog niet.

We wachten op een nieuw Pinksteren waarin elke cultuur in zijn eigen moedertaal spreekt en begrepen wordt. Dit is ook onze taak tijdens de Synode en de basis van onze missie in onze verscheurde en verdeelde wereld. We vragen om de gebeden van Maria, die knopen ontwart, en Petrus, de boeter van netten!

Laten we allereerst erkennen dat we elkaar nodig hebben als we katholiek willen zijn. De verschillende culturen die in deze Assemblee bijeen zijn, bieden elkaar genezing, dagen elkaars vooroordelen uit en roepen elkaar op tot een dieper begrip van liefde. Elke cultuur heeft een manier om de vreemdeling op het strand te zien en te zeggen: 'Het is de Heer.'

Paus Benedictus bekende bijvoorbeeld dat het Westen lijdt aan 'een vorm van ziekte van de geest'[6], aan wat Johannes Paulus II 'een cultuur van de dood' noemde. Of we vluchten voor de dood en doen alsof het nooit zal gebeuren, of we proberen het zelf in de hand te nemen met euthanasie. Net als Petrus hebben wij westerlingen hulp nodig om de verrezen Heer aan de kust te zien die over de dood heeft getriomfeerd. We hebben hulp nodig om met onze sterfelijkheid in hoop te leven.

Een geliefde Franse dominicaan stierf tijdens een algemeen kapittel in Bogota. Bij zijn begrafenis werden de broeders uit het Westen overmand door verdriet. Een jonge Colombiaanse broeder protesteerde: 'Dit is niet de tijd van de dood. Dit is de tijd van het geloof [7]'. Onze broeder in deze synode, pater Orobator SJ, sprak zijn dankbaarheid uit dat hij was opgevoed door ouders die de traditionele Afrikaanse religie beoefenden, met zijn diepe besef van de gave van het leven. Hij schreef: 'centraal in het hele religieuze systeem in heel Afrika staat *een diep geloof in de levendigheid van de schepping*.[8] Je weet niet wat het betekent om te leven als je je verbergt voor de dood. We kunnen veel leren van onze broeders en zusters in andere delen van de wereld, wier ogen openstaan voor de dood en dus meer begrijpen van wat het betekent om te leven.

Misschien is onze grootste uitdaging om te omarmen wat paus Benedictus 'interculturaliteit' noemde. Dit is niet het moment voor een theoretische verkenning van wat dit betekent. Laten we

ons in plaats daarvan een net voorstellen. Een net bestaat uit lege gaten die met touwen aan elkaar zijn verbonden. Ruimtes en banden. Zonder beide zou er geen net zijn om de vis binnen te halen. Wanneer culturen elkaar ontmoeten, zou er een ruimte tussen hen moeten blijven. Geen van beide zou de ander moeten verslinden, zoals gebeurt met de globalisering van het consumentisme. We zouden culturele verschillen moeten eren. Denk aan dat prachtige Duitse woord, *Zwischenraum*, 'tussenruimte'. Dit is de vruchtbare ruimte tussen culturen wanneer elk zijn identiteit behoudt maar openstaat voor de ander. Thomas van Aquino zei dat wanneer er liefde is, de twee één worden, maar toch onderscheiden blijven[9].

Geen enkele cultuur zou ons ooit kunnen samenbinden: het Latijn niet; zelfs niet het Thomisme! Het net is onscheurbaar omdat elke cultuur op zijn eigen manier openstaat voor de waarheid. Kardinaal Ratzinger legde in een lezing in Hong Kong in 1992 uit dat 'de fundamentele openheid van elke persoon voor de ander alleen kan worden verklaard door het verborgen feit dat onze zielen zijn aangeraakt door de waarheid; en dit verklaart de essentiële overeenkomst die zelfs bestaat tussen culturen die het verst van elkaar verwijderd zijn.... Niemand begrijpt het geheel; de talloze inzichten vormen en bouwen een soort mozaïek die hun complementariteit en onderlinge verbondenheid laat zien. Om een geheel te zijn, heeft ieder elkaar nodig. Mensen benaderen de eenheid en heelheid van ons wezen alleen in de wederkerigheid van alle grote culturele prestaties[10]'.

We zijn met elkaar verbonden door ons gedeelde geloof, de Geloofsbelijdenis, die elke cultuur overstijgt. Maar hoe kun je homoousios vertalen in het Swahili, Hindi of Japans? Het net moet toch bij elkaar gehouden worden door wederzijdse vreugde, vriendschap, gedeelde vreugde en zelfs gelach. Een van de meest fascinerende voorbeelden van deze interculturaliteit was de Jezuitenmissie naar China in de zestiende eeuw. Deze ontmoeting van West en Oost floreerde door een vriendschap die wederzijds verrijkend was. Matteo Ricci's eerste boek ging zelfs over vriendschap. Vriendschap breidt het net.

Maar in plaats van over deze bewonderenswaardige jezuïeten te praten, zal ik twee voorbeelden bekijken die ik in mijn orde heb meegemaakt, om ons te helpen onze taak in de synode voor te stellen. Een van mijn favoriete plekken is een boerderij in Benin, gesticht door onze broeder Godfrey Nzamujo. Het heet Songhai, naar het grote Afrikaanse rijk dat vijfhonderd jaar geleden in de regio floreerde. Nzamujo leerde thuis het boerenbedrijf in Afrika en studeerde ook westerse wetenschap in Californië. Songhai is het resultaat van Afrikaanse en westerse landbouw. De boerderij begon als een hectare braakliggend land dat niemand wilde, en beslaat nu 24 hectare en leidt jonge boeren op van over heel Afrika, ja zelfs de hele wereld. Hier wordt niets verspild. Vliegen voeden zich dik van de restjes van het restaurant en worden vervolgens aan de vissen gevoerd. Nzamujo noemt Songhai het Sheraton Hotel voor vliegen. Alle dieren en planten gedijen in wederzijdse afhankelijkheid. In Songhai spelen zelfs de muggen een rol in de balans van het leven, ook al zijn ze niet een van Gods beste ideeën!

De eucharistie wordt hier gezien binnen een ecologie van dankbaarheid, zei Nzamujo, 'De mis is de combinatie van de gaven van de zon, het water en de aarde. De wijn is de pijn en angst die voortkomen uit de druiven die geplet moeten worden, maar het wordt een symbool van vriendschap.' Songhai straalt hoop uit. Hij zei, 'Er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven, want dat is de natuur. Afrika lijkt misschien aan de verliezende kant te staan, maar eerlijk gezegd, van wat ik voel, van wat ik zie, is het morgen de tijd van Afrika.'

Dit is wat er gebeurt als culturen elkaar in vriendschap ontmoeten en hoop verwekken. De ruimte tussen ons wordt overbrugd door wederzijdse vreugde en zelfs gelach. Nzamujo beweert dat zijn varkens zowel het project als onze vriendschap symboliseerden, omdat ze het resultaat zijn van

krusing tussen grote witte Yorkshire-varkens zoals ik en kleine zwarte Afrikaanse varkens zoals hij. Verschil is vruchtbaar.

Nog een kort voorbeeld: een Japanse Dominicaan, Shigeto Oshida, beschreef zichzelf als een boeddhist die Jezus ontmoette. Hij stichtte een ashram nabij de berg Fuji, waar christenen en boeddhisten in harmonie samenleefden. Hij verafschuwde de neiging van het Westen om de werkelijkheid te ontleden met abstracte begrippen. Hij noemde dit de 'derde poot van de kip', die noch de rechterpoot noch de linkerpoot was, maar een abstract niet-bestaande poot. Hij zei: 'Wij Japanners weten in ons bloed wat religie is. De katholieke kerk is geen doos chocolaatjes of een bedrijf.[11]' Toen Oshida retraites gaf, vooral voor bisschoppen die gewend waren aan een sedentair leven, genoot hij ervan om hen rijst te laten planten in de rijstvelden, ongevoelig voor hun protesten over rugpijn. Hij schreef: 'Een boer die hard werkt van zonsopgang tot zonsondergang weet dat een rijstkorrel niet zijn product is, iets dat door zijn eigen inspanning is gemaakt, maar iets dat hem door God is gegeven. Hij moet de rijstkorrel aanbieden aan God, die verborgen is maar alles geeft. Hij moet zeggen: "Dit is van jou"[12] Oshida was zeer kritisch op de westerse cultuur, maar net als Nzamujo overschreed hij culturele verschillen met gelach en plezier. Hij grapt graag dat God hem had misleid om christen te worden en daarna dominicaan, omdat hij geweldige christenen en daarna dominicaan had ontmoet en dacht dat we allemaal zo waren. Hij lachte en zei: "Ik had het mis! God heeft me bedrogen."

Dus het net van Petrus is gevuld met ruimte en wordt bijeengehouden door waarheid, vreugde en plezier. Het wordt niet door juridische macht naar het strand getrokken, maar door de aantrekkelijkheid van de Heer die, wanneer hij wordt omhoog geheven, alles naar zich toe trekt. Schoonheid trekt het net naar de kust. Denk aan Matatoshi Asari, een Japanse katholieke uit Nagasaki, die kersenbomen, symbolen van verzoening, naar alle naties stuurde die door de Tweede Wereldoorlog waren getroffen.[13]

Moge God deze synode zegenen met zulke liefdevolle culturele ontmoetingen, waarin de twee één worden maar toch onderscheiden blijven. Geen enkele cultuur kan domineren. Maar we moeten ons er scherp van bewust zijn hoe ongelijkheid van macht een rol speelt in onze gesprekken. De ontmoeting van culturen is nooit onschuldig of louter cerebraal. Kolonialisme structureert nog steeds onze wereld. Robator deelde een Afrikaans spreekwoord: 'Totdat de leeuw leert schrijven en spreken, zal de jacht altijd de jager verheerlijken.[14]' De leeuw spreekt nu wel, maar het Westen luistert niet. Volgens een liedje uit mijn jeugd, 'Money makes the world go round.' We leven misschien in een post-westerse wereld, maar het banksysteem wordt nog steeds gecontroleerd door het Westen. Het imperialisme is nog niet voorbij en probeert nog steeds zijn waarden aan anderen op te leggen. Maar de vreemdeling op het strand was geen lid van de rijke elite. Hij werd gekruisigd door de grootste keizerlijke macht van zijn tijd, een dood die was gereserveerd voor slaven, bedoeld om te vernederen. Laten we dus met scherpe aandacht luisteren naar degenen die vandaag de dag worden gekruisigd door de keizerlijke machten van onze tijd. Laten we met nederigheid naar elkaar luisteren. Het is een nederige Simon Petrus die we vanmiddag zullen ontmoeten.

[1] De proloog van De Regel voor monniken vertaald in het Engels. Een Pax Book, voorwoord door W.K. Lowther Clarke. Londen: S.P.C.K., 1931

[2] God, Christ and Us p.94

[3] Herbert McCabe OP, Law, Love and Language, p.18

[4] Penguin, Londen.

[5] Oliver Stuenkel, Post-Western World: How Emerging Powers Are Remaking Global Order, Polity, 2016

- [6] Preek bij de opening van de Tweede Speciale Vergadering voor Afrika van de Bisschoppensynode, 4 oktober 2009
- [7] Ik werd aan dit incident herinnerd door frere Bruno Cadoret OP, later Meester van de Orde.
- [8] Agbonkhianmeghe E. Religion and Faith in Africa: Confessions of an animist, Orbis, New York, 2018, p.16
- [9] ST II II 17.3
- [10] 'Christ, Faith and the Challenge of Cultures', Meeting with the Doctrinal Commissions in Asia. Hong Kong, 3 maart 1993
- [11] P.135
- [12] Samengesteld door Claudia Mattiello, Takemori Sōan: Teachings of Shigeto Oshida, a Zen Master, Buenos Aires, 2007
- [13] Naoko Abe, The Martyr and the Red Kimono, Chatto and Windus, Londen, 2024.
- [14] P. xviii

De meditatie van Timothy Radcliffe OP is terug te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=Ns1r1IFatEk> (vanaf 54:00 min).